

ابعاد تأثیر اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ

کد موضوعی: ۲۷۰

شماره مسلسل: ۱۲۷۳۷

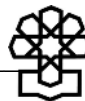
دفتر: مطالعات فرهنگی

دی‌ماه ۱۳۹۱

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۳.....	۱. فرهنگ؛ ابعاد متأثر از اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها.....
	۲. اقدامات و سیاست‌های تأمینی دستگاه‌های دولتی برای کاهش پیامدهای منفی هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش فرهنگ.....
۱۰.....	۱۰.....
۱۵.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۱۷.....	منابع و مأخذ.....

ابعاد تأثیر اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ

چکیده

گزارش پیش رو تلاش دارد تا ضمن اشاره به ابعادی از حوزه فرهنگ که از تبعات اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها متأثر شده است، بر ضرورت انجام اقدامات تأمینی و حمایتی به منظور کاهش پیامدهای منفی اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ تأکید کند.

در گزارش پیش رو تأثیر اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ در چهار بُعد مورد اشاره قرار گرفته است:

۱. سیاست فرهنگ: میزان تغییر مداخله دولت در عرصه فرهنگ پس از اجرای قانون،

۲. اقتصاد فرهنگ: تأثیر اجرایی شدن قانون بر فرآیندهای اقتصادی بخش فرهنگ،

۳. مصرف فرهنگ: میزان تغییر در مصرف فرهنگی گروه‌های مختلف اجتماعی پس از اجرایی شدن قانون،

۴. کیفیت فرهنگ: پیامدهای اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر میزان کمیت و کیفیت کالاهای فرهنگی.

مقدمه

قانون هدفمند کردن یارانه‌ها با وجود اینکه تمرکز خود را بر اصلاح قیمت حامل‌های انرژی قرار داده است، با تغییر مناسبات اقتصادی شکل گرفته حول یارانه‌های انرژی، فراتر از حوزه اقتصاد، تمامی شئون اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را نیز تحت تأثیر قرار داده است.

آنچنان‌که از متن ۱۶ ماده‌ای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها برمی‌آید، در این قانون هیچ‌گونه بحثی در رابطه با حیطه فرهنگ به میان نیامده و این درحالی است که تصویب و اجرایی شدن قانون مزبور پیامدهای مهمی در حوزه فرهنگ و به‌خصوص اقتصاد فرهنگ داشته است. توضیح و تبیین این تأثیرات و پیامدها نیازمند الگوهای نظری پیچیده و اطلاعات مفصلی می‌باشد که متأسفانه هنوز امکان آن فراهم نیامده است، با این حال مهمترین دلیل برای این تأثیرات همانا اقدامات و سیاست‌های تأمینی دولت در راستای خنثی کردن پیامدهای قانون هدفمند کردن یارانه‌هاست. چه اگر این قانون بر حوزه اقتصاد فرهنگ تأثیری نمی‌گذاشت هیچ‌گاه دولت ضرورت اقدامات تأمینی را احساس نمی‌کرد و به آن دست نمی‌زد. قابل ذکر است که در متن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به‌طور کلی هیچ سازوکاری برای خنثی کردن تأثیرات منفی هدفمند کردن یارانه‌ها بر اقتصاد فرهنگ پیش‌بینی نشده است.

با این وصف پرسش اصلی اینجاست که هدفمند کردن یارانه‌ها چه تأثیراتی و در کدام ابعاد بر حوزه فرهنگ می‌گذارد؟ متن پیش‌رو تلاش دارد با طرح مجموعه‌ای از فرضیات و تکیه بر شواهد اطلاعات موجود ابعاد مختلف تأثیرپذیری حوزه فرهنگ از

هدفمند کردن یارانه‌ها را برشمارد. بدیهی است این بررسی و مطالعه صرفاً چارچوبی مقدماتی برای بررسی آثار هدفمندی یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ است که باید با اطلاعات و تحلیل‌های جدی و عمیق‌تر تکمیل و اصلاح شود.

در ضمن در ادامه گزارش مجموعه‌ای از اقدامات تأمینی دولت در حوزه فرهنگ مورد اشاره قرار گرفته است تا همان‌طور که گفته شد، معلوم شود که اولاً هدفمندی یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ مؤثر بوده است و ثانیاً این تأثیر مورد انتظار مجریان قانون نیز بوده و با این وصف در متن قانون هیچ اشاره‌ای به این تأثیرات و پیامد آنها نشده است.

۱. فرهنگ؛ ابعاد متأثر از اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها

۱-۱. تأثیر اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در تغییر قیمت کالاهای فرهنگی کالاها و خدمات فرهنگی آن دسته از کالاها و خدماتی هستند که اولاً در رده کالاهای ضروری (تغذیه، بهداشت، پوشاک، مسکن و امنیت) و کالاها و خدمات رفاهی (حمل‌ونقل، ارتباطات و...) قرار بگیرند و ثانیاً مستقیماً با ادراک، مقولات و مفاهیم ارزش‌ها و هنجارها، سرگرمی و اوقات فراغت سروکار داشته باشند و در نهایت متوجه رشد و حیات آدمی باشند.

این نوع از کالاها و خدمات در برابر کالاها و خدمات خصوصی و عمومی خالص از نوع کالاها و خدمات مخلوط یا مختلط می‌باشند و درخور توجه متفاوتی هستند. منطق اقتصادی این نوع از کالاها و خدمات، منطق متفاوتی است. بازار این کالاها و

خدمات رقابتی و انحصاری نیست و هزینه و فایده شخص در مورد آنها با هزینه و فایده اجتماعی حاصل از آنها انطباق ندارد. از این رو تقاضای این کالاها کمتر از تقاضای واقعی و عرضه آنها نیز از نظر جامعه کمتر از حد لازم است.

ماهیت متفاوت فعالیت فرهنگی موجب می‌شود که فعالیت‌های متنوعی که در حوزه فرهنگ انجام می‌پذیرد از حیث اقتصادی ضعیف و شکننده باشند. بسیاری از صاحب‌نظران حوزه فرهنگ معتقدند که فعالیت‌های فرهنگی و هنری مستلزم حمایت‌های همیشگی دولت هستند و قوانین حاکم بر تولید، توزیع و مصرف کالاهای فرهنگی نیازمند جهت‌گیری ویژه‌ای می‌باشند.^۱

در رابطه با تغییر قیمت کالاهای فرهنگی در اثر اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها می‌توان به دو بحث مجزا ولی مرتبط اشاره کرد، تأثیر افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر فرآیند تولید و توزیع محصولات فرهنگی از یک‌سو و آثار غیرمستقیم ولی مؤثرتر تورم ناشی از آزاد کردن قیمت حامل‌های انرژی. در هر دو مورد بی‌شک ما شاهد افزایش در هزینه تمام شده و قیمت کالاهای فرهنگی بوده‌ایم و اکنون با گذشت نزدیک به دو سال از اجرایی شدن، این قانون آثار خود را در زمینه مورد نظر به خوبی نشان می‌دهد. از جمله اقدامات ناشی از اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها می‌توان به شناور شدن قیمت انرژی مصرفی سالن‌های سینما

۱. ن.ک. به:

- آلن پیکاک، اقتصاد فرهنگ و سیاست‌های فرهنگی، ترجمه اعظم محمدیگی، تهران، سازمان چاپخانه و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۶.

- مجید محمدی، درآمدی بر جامعه‌شناسی و اقتصاد فرهنگ در ایران امروز، تهران، نشر قطره، ۱۳۷۷.

- میثم موسایی، اقتصاد فرهنگ، تهران، آن، ۱۳۷۹.

و حذف نگاتیو در سینما اشاره کرد که باعث افزایش هزینه‌ها در بخش تولید و توزیع فیلم‌های سینمایی شده است. مصاحبه با کارشناسان و دست‌اندرکاران سینما^۱ نشان می‌دهد که ۲۰ درصد فعالیت‌های تولیدی این حوزه به‌صورت مستقیم و ۸۰ درصد آنها به‌صورت غیرمستقیم تحت تأثیر اجرایی شدن این قانون قرار گرفته‌اند. این درحالی است که افزایش قیمت حامل‌های انرژی در فعالیت‌های توزیعی و اکران این حوزه به‌شدت منجر به افزایش هزینه‌ها شده است. به‌عنوان نمونه قبوض برق و گاز سالن‌های سینما در این مدت افزایش ۶ تا ۱۰ برابری داشته است.

۱-۲. تغییر میزان مداخله دولت در عرصه فرهنگ

برمبنای متون رسمی سیاست فرهنگی، اصول سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۷۳ قانون اساسی، برنامه‌های توسعه و نیز براساس رویه‌های انضمامی و عینی، حاکمیت و در رأس آن دولت - به مثابه مهمترین نهاد جامعه - حضور گسترده‌ای در عرصه فرهنگ دارد. در کنار دلالت‌های هنجاری متون رسمی در رابطه با الگوهای فرهنگی، اقتصاد سیاسی حاکم بر صورتبندی اجتماعی در ایران وضعیتی را ایجاد می‌کند که روند حضور حداکثری در تمامی مراحل سیاست فرهنگی را تشدید می‌کند. از این حیث تغییر در یکی از این دو مورد، اصول مصوب یا اقتصاد سیاسی، می‌تواند انگاره‌های موجود در سیاست فرهنگی را تغییر دهد.

---

۱. مصاحبه با علیرضا سرتیپی، مدیرعامل مؤسسه پخش فیلم‌یران، ۱۳۹۰/۱۲/۹ و مرتضی شایسته مدیرعامل هدایت فیلم، ۱۳۹۰/۱۲/۲۲.

اجرائی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، همسو با برنامه‌ها و قوانینی همچون اصل چهل و چهارم قانون اساسی گامی بزرگ در جهت خارج ساختن نهادهای مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از وضعیتی آزمایشگاهی و آکواریومی است و قصد دارد با حذف حمایت‌های بی‌رویه و بی‌جهت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، فضایی واقعی برای عرضه و تقاضا ایجاد کند. مضاف بر اینکه اظهارنظرهای موجود در رابطه با یارانه‌های بخش فرهنگ حکایت از تشدید ابعاد هنجاری سیاست فرهنگی دارد. بدین معنی که با حذف یارانه و حمایت‌های عام و گسترده در عرصه‌های مختلف فرهنگی، از قبیل نشر، سینما و... ما با نوعی اولویت‌های خاص برای اختصاص کمک‌های دولتی روبرو هستیم که تأثیری دوسویه خواهد داشت؛ از یکسو میزان وابستگی بخشی از نهادهای فرهنگی که کماکان با حمایت‌های دولتی به‌کار خود ادامه می‌دهند افزایش خواهد یافت و از سوی دیگر ما با نوعی رشد در عرصه سیاست فرهنگی بازار و نیز جامعه مدنی روبرو خواهیم شد که در فضای رقابتی تلاش دارد در چارچوب سلايق و تقاضای مخاطب به حیات خود ادامه دهد. این امر به معنی طرح نوعی تشدید شکاف در فضای فرهنگی کشور می‌باشد که نمونه‌های اولیه عینی خود را در مواردی چون اکران جنجالی برخی از فیلم‌ها نشان داده است.

کوتاه سخن می‌توان پیش‌بینی کرد که ادامه روند اجرائی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها موجب شکل‌گیری وضعیتی طیفی و متکثر در سیاست فرهنگی جامعه خواهد شد که در آن دولت با جهت‌دار کردن بیشتر حمایت‌های فرهنگی خود در کنار حذف یارانه‌های سایر بخش‌ها امکانی برای تقویت سیاست‌های فرهنگی

بازار و جامعه مدنی مهیا خواهد کرد. البته شرایط اقتصادی مخاطبان کالاهای فرهنگی و تغییر در الگوهای مصرفی آنها به تبع تأثیرات برآمده از اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها فاکتور مهمی است که تأثیری چشمگیر بر امر مذکور خواهد داشت که در بخش‌های بعدی بدان اشاره خواهیم کرد. در مقابل این امکان نیز وجود دارد که با تضعیف فضاها و خصوصی حوزه فرهنگ که بدون حمایت‌های دولتی امکان بقا ندارند، فعالیت‌های فرهنگی به سمت الگوهای شدیدتر حضور حداکثری دولت حرکت کند.

۳-۱. تأثیر قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر مصرف فرهنگی گروه‌های مختلف اجتماعی

مخاطبان اصلی کالاهای هزینه‌بر فرهنگی از قبیل سینما، تئاتر و کتاب را گروه‌ها و قشرهای میانی جمعیت شهری تشکیل می‌دهند. حذف یارانه‌ها در کنار شناور شدن بهای کالاهای ضروری مورد نیاز مردم به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر میزان مصرف و تولید محصولات فرهنگی تأثیر خواهد گذاشت.

اگر این پیش‌فرض به نوعی تجربه شده در دو سال گذشته را در نظر بگیریم که هدفمند کردن یارانه‌ها باعث کاهش قدرت خرید گروه‌های اجتماعی مختلف و به‌ویژه طبقات متوسط شهری شده است، باید اذعان کرد که حذف هزینه‌های فرهنگی از سبد خرید مردم و یا تغییر مصرف در آن از جمله رفتارهای قابل پیش‌بینی از سوی مردم

است. با این حال این امر باید براساس آمارهای فروش کالاهای فرهنگی سنجیده شود.^۱ در رابطه با کیفیت و ذائقه مصرفی مخاطبان نیز امکان تغییرات عمده‌ای وجود دارد. افزایش گرایش به کالاهای فرهنگی ارزان‌تر از جمله استفاده از فیلم‌های «شبکه‌های خانگی»، افزایش بینندگان شبکه‌های تلویزیونی بیگانه و در نهایت گسترش سینمای سرگرم‌کننده بازاری، می‌تواند از تبعات سیاست‌های جاری اقتصادی و فرهنگی باشد. اظهار نظر کارشناسی در خصوص تأثیر افزایش قیمت محصولات فرهنگی بر تقاضای آنها نیازمند طراحی یک مدل اقتصادی است که در آن میزان تأثیر قیمت کالاهای فرهنگی مختلف بر روند مصرف آنها مورد سنجش قرار گیرد. مصرف کالاهای فرهنگی و میزان تقاضای آنها در جامعه تحت تأثیر عوامل مختلفی است که می‌تواند میزان اثربخشی قیمت را تحت الشعاع قرار دهد. به عنوان مثال در مصارف فرهنگی دینی چون زیارت، افزایش هزینه‌های این نوع مصارف فرهنگی به نسبت سایر حوزه‌ها به مراتب تأثیر کمتری می‌تواند بر میزان تقاضای آنها داشته باشد.

---

۱. مرور آمار یک سال گذشته تعداد مخاطب سینماهای کشور و نیز تیراژ کل کتب منتشر شده حاکی از کاهش یا توقف رشد این فعالیت دارد.
برای آگاهی بیشتر ن.ک. به:

- پایگاه اینترنتی خانه کتاب، به نشانی:

<http://www.ketab.ir/HomePage.aspx?TabID=3628&Site=ketab&Lang=fa-IR>

- پایگاه اینترنتی سینت، به نشانی:

<http://www.cinetmag.com/BoxOfficeYearly.asp?Saal=1390&Locality=240&Open=No>

۴-۱. تأثیر اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر میزان کمیّت و کیفیت

کالاهای فرهنگی

در این امر شکی نیست که بخش عمده‌ای از تولیدات فرهنگی کشور بر مبنای حمایت‌های دولتی ممکن شده است. با این حال تغییر سیاست‌های کلان دولت و حاکمیت در هدفمند کردن حمایت‌های مالی که همزمان با اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها محقق می‌شود، تبعات گسترده‌ای در تولیدات فرهنگی، کمیّت و کیفیت آنها خواهد داشت. در نظر گرفتن جهت‌گیری و «رویکرد فرهنگی دولت» و حاکمیت و برجسته شدن عنصر فرهنگ - به عنوان مثال افزایش اعتبارات فرهنگی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ - در کنار قطع حمایت عام و گسترده از تولیدات مختلف، امکانات خاصی را برای پیش‌بینی روندهای آتی مهیا می‌کند؛ یکی از روندهای محتمل می‌تواند شکل‌گیری فضای چندقطبی در عرصه تولید و مصرف کالاهای فرهنگی باشد که در آن تولیدات فرهنگی با حمایت‌های ویژه دولت، در کنار تولیدات فرهنگی مستقل و تولیدات فرهنگی بازار در عرصه تولید و مصرف فرهنگی حضور دارد. پیامدهای تورمی اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در کنار افزایش هزینه‌های تولید و کاهش حمایت گسترده دولت از همه گروه‌های دست‌اندرکار تولید فرهنگی بدون شک گروه‌های بی‌بهره از حمایت‌های مذکور را در برابر چالش‌های مختلفی قرار خواهد داد. در همه کشورها و جوامع، تولیدات فرهنگی فاخر و به اصطلاح مستقل در درون بستری از حمایت‌های اجتماعی عام و مطلق شکل می‌گیرد که امکان بسط و گسترش فضاها را موجود می‌کند. جامعه ایران نیز از این امر مستثنا نبوده و تولیدات فرهنگی در آن به شدت نیازمند

حمایت‌های مالی نهادهای دولتی است. از این رو حمایت دولت از گروه‌های خاص و کاهش یا حذف حمایت از آثار مستقل در واقع روند تولید آثار فاخر و در نتیجه کیفیت تولید فرهنگ را تحت الشعاع قرار خواهد داد. البته در وضعیتی که گروه مخاطبان توانایی حمایت مالی از «کالاهای فرهنگی مستقل» را داشته باشند امکان جبران بخش عمده‌ای از هزینه‌های تولید و توزیع وجود دارد، مع الوصف پیش‌فرض بحث پیش رو کاهش و تغییر الگوهای مصرف فرهنگی در میان گروه‌های مختلف است. تجربه نشان داده است که افزایش هزینه‌های تولید، مخصوصاً در وضعیت کنترل قیمت، موجب افت کیفیت تولید می‌شود و کالاهای فرهنگی نیز از این امر مستثنا نمی‌باشند. علاوه بر این تولیدکنندگان کالاهای فرهنگی خطرپذیری کمتری را در رابطه با تولیدات خود می‌پذیرند و به سمت تولید کالاهای به لحاظ اقتصادی تضمین شده حرکت می‌کنند، که می‌تواند منجر به تولید بیشتر آثار بازاری یا به اصطلاح «بدنه» شود، که این خود مسلماً در کاهش کیفیت، خلاقیت و قدرت محصولات فرهنگی مؤثر خواهد بود.

۲. اقدامات و سیاست‌های تأمینی دستگاه‌های دولتی برای کاهش

پیامدهای منفی هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش فرهنگ

در این فصل برخی از اقدامات و سیاست‌های تأمینی دستگاه‌های دولتی در رابطه با کاهش پیامدهای منفی هدفمند کردن یارانه‌ها در بخش فرهنگ مرور شده است. بخش عمده این اقدامات ناظر به فعالیت‌های تولیدی عام است که در برخی موارد اقتصاد فرهنگ را نیز دربر می‌گیرد.

۲-۱. اعمال تخفیف برای صنوف تولیدی

وزارت نیرو در تاریخ ۳۰ دی ماه ۱۳۹۰ طی نامه‌ای به وزیر بازرگانی اعلام کرد که آماده است بهای برق مصرفی صنوفی را که از طرف مراجع ذیصلاح به تشخیص وزارت بازرگانی پروانه دریافت کرده و به وزارت نیرو معرفی شوند براساس تعرفه مخفف (تعرفه تولید) محاسبه کند.

براین اساس بخش‌هایی از حوزه فرهنگ که جزء صنوف تولیدی هستند می‌توانند از تعرفه مخفف برای برق مصرفی واحدهای خود استفاده کنند.

۲-۲. پرداخت کمک‌های بلاعوض، یارانه سود تسهیلات و یا وجوه اداره

شده موضوع ماده (۸) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها

بند «الف» ماده (۸) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها دولت را مکلف کرده است که از بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی - خدماتی حمایت کند. بند «ب» این ماده نیز اصلاح ساختار فناوری واحدهای تولیدی در جهت افزایش بهره‌وری انرژی، آب و توسعه تولید برق از منابع تجدیدپذیر را از جمله وظایف دولت درخصوص موضوع این قانون برمی‌شمارد. در نهایت بند «ز» ماده مذکور بر حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی تأکید دارد.

از جمله فعالیت‌های حوزه فرهنگ که می‌تواند موضوع بند «ز» این ماده قرار گیرد درآمدهای ناشی از ارائه خدمات به گردشگران خارجی است. براساس آیین‌نامه اجرایی قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی «درآمدهای ناشی از ارائه

خدمات به گردشگران خارجی در حکم صادرات غیرنفتی است و تسهیلات و امتیازات قانونی صدور خدمات و کالاهای غیرنفتی به صنعت گردشگری نیز تسری می‌یابد.^۱ بنابراین صنایع گردشگری می‌توانند جزء حوزه‌هایی قرار گیرند که دولت مکلف است، جهت اصلاح ساختار فناوری آن صنایع و در نتیجه افزایش بهره‌وری در مصرف انرژی و آب، از آنها حمایت کند.

۲-۳. تفاهمنامه ۱۰ ماده‌ای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت صنایع و معادن، تفاهمنامه ۱۰ ماده‌ای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت صنایع و معادن، اواخر پاییز سال ۱۳۸۹ برای بازبینی ازسوی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به دفتر

۱. ن.ک. به:

- قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی

ماده (۵) - بانکها موظفند جهت تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی در زمینه ایجاد و توسعه تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی، تسهیلات بانکی را به نرخ صنعتی تأمین و پرداخت نمایند.
ماده (۸) - کلیه تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی، دفاتر خدمات مسافرتی و سایر تأسیسات مشابه از هر نظر اعم از سوخت، آب و برق، عوارض، مالیات، وام بانکی و... مشمول تعرفه‌ها، مقررات و دستورالعمل‌های بخش صنایع می‌باشند.

- آیین‌نامه اجرایی قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی

مقتضی به‌عنوان ماده (۱۳) به آیین‌نامه اجرایی قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی موضوع تصویب‌نامه شماره ۴۲۲۱۰ت‌هـ ۱۴۵ مورخ ۱۳۷۳/۴/۲۱ الحاق می‌شود:

«ماده (۱۳) - به استناد ماده (۸) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی - مصوب ۱۳۷۰

- کلیه تسهیلات و امتیازات قانونی مربوط به صدور خدمات و کالاهای غیرنفتی به درآمدهای ارزی صنعت گردشگری نیز تسری می‌یابد. دستورالعمل نحوه محاسبه و روش عمل دستگاه‌های مختلف به‌طور مشترک توسط وزارت بازرگانی، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تهیه و ابلاغ خواهد شد».
این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۳/۸/۴ به تأیید مقام محترم ریاست‌جمهوری رسیده است.

وزیر صنایع و معادن ارسال شده است.

محور اصلی این تفاهمنامه مربوط به بازسازی و نوسازی صنعت چاپ است تا صنعت چاپ نیز در همین چارچوب از تسهیلات و اعتبارات وزارت صنایع و معادن مانند سایر صنایع برخوردار شود.

مباحث مورد اشاره در تفاهمنامه شامل موارد زیر می‌باشد:

- معافیت‌های گمرکی،

- بیمه کارگران صنعت چاپ،

- تأمین نقدینگی چاپخانه‌داران،

- ارائه تسهیلات با نرخ سود بانکی تکریمی و حمایت از ارائه تسهیلات شبکه

بانکی برای متقاضیان استقرار در شهرک چاپ (قم، مشهد و تهران)،

- کمک و حمایت از راه‌اندازی و تسهیل در آماده‌سازی شهرک‌های چاپ.

به‌منظور بهره‌مندی صنعت چاپ از بسته‌های حمایتی وزارت صنعت، معدن و

تجارت در مورد قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در یک بند از این تفاهمنامه به آن اشاره شده است.

براساس اظهارات سرپرست دفتر امور چاپ وزارت ارشاد، بندهای این تفاهمنامه

آماده شد و با وزارت صنایع هم هماهنگی لازم به‌عمل آمد، اما به‌هنگام امضای تفاهمنامه بحث ادغام سه وزارتخانه پیش آمد.

بعد از ادغام، طرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت صنعت، معدن و

تجارت است. لذا با تحولات صورت گرفته کل بندهای تفاهمنامه مورد تجدیدنظر قرار

گرفت و یکسری بندهای جدید به آن اضافه شده. در حال حاضر هماهنگی‌های لازم بین دو وزیر مربوطه به عمل آمده است و هر دو طرف آمادگی خود را برای امضای تفاهنامه اعلام کرده‌اند.

۲-۴. افزایش سقف تسهیلات جبرانی طرح هدفمندی یارانه‌ها برای فعالان صنفی از ۱۰ میلیون تومان به ۳۰ تا ۵۰ میلیون^۱

بر اساس دستورالعمل وزارت بازرگانی ۲۲ رسته صنفی تولیدی که از نظر میزان انرژی بر بودن و اشتغالزایی و برخی مؤلفه‌ها، میزان حدنصاب لازم را دارند مشمول

۱. ن.ک. به: پایگاه اطلاع‌رسانی اتحادیه صنف چاپخانه‌داران، به نشانی؛

<http://www.tpia.ir/web/news/showNews/id/48/print/1>

«رئیس مرکز اصناف و بازرگانان کشور از افزایش سقف تسهیلات جبرانی طرح هدفمندی یارانه‌ها برای فعالان صنفی از ۱۰ میلیون تومان به ۳۰ تا ۵۰ میلیون تومان خبر داد و گفت: از یک میلیون و ۸۰۰ هزار واحد صنفی دارای پروانه کسب، ۱۸۰ هزار واحد صنفی حائز شرایط دریافت این تسهیلات شناخته شدند. به گزارش روزنامه ایران این دستورالعمل در جلسه‌ای با حضور وزیر بازرگانی و معاون توسعه بازرگانی وزارت بازرگانی نهایی شد.

رادمرد در توضیح جزئیات این دستورالعمل اظهار داشت: در این دستورالعمل ۱۸۰ هزار واحد صنفی در ۲۲ رسته صنفی تولیدی که از نظر میزان انرژی بر بودن و اشتغالزایی و برخی دیگر از مؤلفه‌ها، حدنصاب لازم را دارند مشمول دریافت این تسهیلات برای سه‌ماهه پایانی امسال شناخته شدند.

این رسته شامل این موارد می‌شود: چاپ و انتشار، دارندگان سردخانه‌های کوچک، آهنکاران، قالی‌شویان، ریخته‌گران، سازندگان در و پنجره آلومینیومی، چاپ و انتشار، صحافان، سنگ‌برها، تولیدکنندگان مصنوعات فلزی، سازندگان و فروشندگان گلگیر و رادیاتور، نوب فلزات، تولید پوشاک، سازندگان و فروشندگان باتری، رستوران و تالارهای پذیرایی، تعمیرکاران صنایع برودتی و تهویه مطبوع و لباسشویی و قطعات یدکی، تولیدکنندگان و تعمیرکاران وسایل الکترومکانیکی، سازندگان کلیشه، لیتوگراف و مهر و پلاک، خشکشویی، قنادان، تولیدکنندگان نان‌های حجیم و نیمه‌حجیم و تولیدکنندگان کشفاب».

تسهیلات ۳۰ تا ۵۰ میلیون تومانی جهت جبران تأثیر اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها شناخته شدند. حوزه‌های چاپ، انتشار و صحافان نیز به‌عنوان بخش‌هایی از حوزه فرهنگ می‌توانند از این تسهیلات بهره‌مند شوند.

۲-۵. حمایت از سالن‌های نمایش فیلم جهت جبران بالا رفتن تعرفه‌های قبوض آب، برق و گاز

اداره نظارت و ارزشیابی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی پس از پیگیری سینماداران برای حمایت از این صنف در رابطه با افزایش هزینه‌های نگهداری سینماها، اعلام کرده است که در راستای حمایت از سالن‌های نمایش، بلیت ۱۵ درصد از ظرفیت خالی سینما خریداری و در اختیار نهادها و اقشار مختلف مردم قرار گیرد. با این حال این طرح تاکنون اجرا نشده است.^۱

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

حوزه فرهنگ در بخش‌های مختلف به‌شدت تحت تأثیر اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها قرار گرفته است. افزایش چشمگیر در هزینه تمام شده و قیمت کالاهای فرهنگی، حذف معنادار هزینه‌های فرهنگی از سبد خرید مردم، تغییر ذائقه مصرفی مردم و گرایش به سمت کالاهای ارزان فرهنگی، از جمله موارد آشکار تأثیر اجرایی

۱. ن.ک. به روزنامه جام‌جم، سه‌شنبه ۱۲ مهر ۱۳۹۰، ص ۵، چراغ سینماها به‌دلیل بدهی خاموش نمی‌شود.

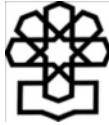
شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر بخش فرهنگ است. این درحالی است که در متن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها هیچ بحثی در رابطه با حیطة فرهنگ به عمل نیامده است. عدم اعتنای متن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به حوزه فرهنگ و عدم پیش‌بینی سازوکاری قانونی برای خنثی کردن تأثیرات منفی اجرای قانون بر اقتصاد فرهنگ از جمله نقاط ضعف قانون هدفمند کردن یارانه‌ها می‌باشد. مجموع بررسی‌های دفتر مطالعات فرهنگی نشان می‌دهد که اقدامات و سیاست‌های تأمین‌ی بسیار محدود دستگاه‌های دولتی در رابطه با کاهش پیامدهای منفی هدفمند کردن یارانه‌ها که عمدتاً ناظر به فعالیت‌های تولیدی عام بوده است، به هیچ عنوان تأثیرات منفی ناشی از اجرایی شدن یارانه‌ها را کفایت نمی‌کند. از این‌رو ضروری است برای کاهش پیامدهای منفی اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ، به‌خصوص مصرف فرهنگی، اقدامات زیر صورت گیرد:

۱. افزایش قدرت خرید کالاهای فرهنگی از طریق سازوکارهایی که صرفاً باعث مصرف کالای فرهنگی می‌شود،
۲. بهره‌مندی مشابه حوزه تولید فرهنگ از امتیازات تعیین شده برای سایر حوزه‌های تولیدی، از جمله صنعت و کشاورزی، در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها.

منابع و مأخذ

۱. پیکاک، آلن. اقتصاد فرهنگ و سیاست‌های فرهنگی، ترجمه اعظم محمدبیگی، تهران، سازمان چاپخانه و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۶.
۲. محمدی، مجید. درآمدی بر جامعه‌شناسی و اقتصاد فرهنگ در ایران امروز، تهران، نشر قطره، ۱۳۷۷.
۳. موسایی، میثم. اقتصاد فرهنگ، تهران، آن، ۱۳۷۷.
۴. پایگاه اطلاع‌رسانی اتحادیه صنف چاپخانه‌داران، به نشانی:
<http://www.tpia.ir/web/news/showNews/id/48/print/1>
۵. پایگاه اینترنتی خانه کتاب، به نشانی:
<http://www.ketab.ir/HomePage.aspx?TabID=3628&Site=ketab&Lang=fa-IR>
۶. پایگاه اینترنتی سینت، به نشانی:
<http://www.cinetmag.com/BoxOfficeYearly.asp?Saal=1390&Locality=240&Open=No>
۷. روزنامه جام‌جم، سه‌شنبه ۱۲ مهرماه ۱۳۹۰، چراغ سینماها به دلیل بدهی خاموش نمی‌شود.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۷۳۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ابعاد تأثیر اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر حوزه فرهنگ

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه فرهنگ عمومی و ارشاد و تبلیغ اسلامی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: هادی سلیمانی قره‌گل، سیدعلی کشفی

ناظر علمی: سینا کلهر

متقاضی: معاونت اجتماعی - فرهنگی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. ارزیابی تأثیر فرهنگی

۲. قانون هدفمند کردن یارانه‌ها

۳. اقتصاد فرهنگ

۴. سیاست فرهنگ

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۱۰/۱۸